

Innst. 193 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:13 S (2015–2016)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Olaug V. Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad om tiltak for å forbedre omsorgssituasjonen for enslige mindreårige asylsøkere

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fjerne utlendingsforskrift § 8-8, slik at anledningen til å gi begrenset oppholdstillatelse for barn mellom 16–18 år fjernes.
2. Stortinget ber regjeringen utvikle og implementere kartlegginger ved alle asylmottak for å avdekke sårbarhet hos enslige asylsøkende barn.
3. Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette uavhengige tilsyn i mottakene for enslige mindreårige asylsøkere.
4. Stortinget ber regjeringen opprette team mot menneskehandel som kan oppdage ofre og forhindre at barn blir utsatt for menneskehandel eller rekruttert til kriminelle miljøer fra mottak.»

Det pekes i dokumentet på at enslige barn som søker asyl i Norge, er en spesielt sårbar gruppe.

Fra 2014 til 2015 kom det 2 176 enslige flyktningbarn til Norge. 61 av disse barna har forsvunnet (statistikk fra Utlendingsdirektoratet (UDI)).

Forslagsstillerne viser til at det er vanskelig å vite sikkert hvor de savnede barna oppholder seg, men at

det antas at flere kan bo sammen med familie, venner eller bekjente i Norge, og at en del har reist ut av landet. Det fryktes også at noen av barna kan ha blitt trukket inn i kriminelle miljøer og blitt utnyttet eller utsatt for kriminelle handlinger, som for eksempel menneskehandel.

Omsorgstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år

UDI har omsorgsansvar for barn mellom 15 og 18 år. De fleste som forsvinner fra mottak er barn som UDI har ansvar for.

Det vises i dokumentet til at tiltaket som pekes på som mest effektivt av organisasjoner som jobber med denne gruppen, er å flytte omsorgsansvaret for barn mellom 15 og 18 år til barnevernet.

Menneskehandel

Det pekes i dokumentet på at enslige asylsøkende barn er spesielt sårbare for å bli ofre for menneskehandel.

De fleste barn som forsvinner bor på transittmottak på Østlandet, men mye tyder på at flere reiser til andre deler av landet og da spesielt til store byer.

Forslagsstillerne mener at mottakene i byer hvor dette er en utfordring, bør kunne ta imot disse barna for en kort periode, slik at avdelingene for enslige mindreårige kan hente barnet og følge det tilbake til mottaket. De ansatte må gis grunnleggende opplæring.

I 2013 ble menneskehandel-teamet på Hvalstad transittmottak nedlagt. Forslagsstillerne viser til at erfaringene med et eget menneskehandel-team på mottak var svært gode.

Begrenset oppholdstillatelse

I 2009 ble det innført begrensede oppholdstillatelser uten rett til fornyelse for enslige mindreårige asylsøkere over 16 år.

Forslagsstillerne peker på at redsel for hva som skjer på og etter 18-årsdagen gjør at barna i stedet for å vente på å bli sendt tilbake til hjemlandet, heller forsvinner fra mottak og blir overlatt til seg selv igjen.

En endring av utlendingsforskriften § 8-8 vil gi barn over 16 år økt stabilitet og mulighet til å starte på et liv med skolegang og planer for fremtiden.

Tilsyn med mottak for enslige mindreårige

UDI fører selv tilsyn med driftsoperatørene som driver mottak. I NOU 2011:10 I velferdsstatens ventrom – Mottakstilbudet for asylsøkere vises det til at UDIs tilsynsrolle kan komme i et motsetningsforhold til rollen som tjenesteprodusent, spesielt i situasjoner med høye ankomsttall. Forslagsstillerne peker på at det bør komme på plass et styrket og uavhengig tilsyn med mottak for enslige mindreårige. Både i NOU 2011:10 og i en rapport fra Institutt for samfunnsforskning fra 2013, Levevilkår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere anbefales det at tilsynet legges til Fylkesmannen slik det også er i barnevernet.

Det vises til dokumentet for nærmere beskrivelse av forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen sendte i brev av 11. november 2015 representantforslaget til Justis- og beredskapsdepartementet ved statsråd Anders Anundsen for vurdering. Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 23. november 2015.

Komiteen avholdt 19. januar 2016 åpen høring i saken. Fagforbundet, Norsk sykepleierforbund, Fellesorganisasjonen (FO), Norsk Folkehjelp, NOAS, SOS-Barnebyer, LNU, Redd Barna, Press, Juss-Buss og Vergeforeningen Følgesvennen deltok på høringen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Stine Renate Håheim, Stein Erik Lauvås, Helga Pedersen og Eirin Sund, fra Høyre, Bjørn Erik Hollevik, Frank J. Jenssen, Mudassar Kapur og Ingjerd Schou, fra Fremskrittspartiet, Mazyar Keshvari og lederen Helge André Njåstad, fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, fra Senterpartiet, Heidi Greni, fra

Venstre, André N. Skjelstad, og fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, viser til Representantforslag 13 S (2015–2016) om tiltak for å forbedre omsorgssituasjonen for enslige mindreårige asylsøkere. Forslagsstillerne fremmer forslag om å fjerne § 8-8 i utlendingsforskriften slik at anledningen til å gi begrenset oppholdstillatelse for barn mellom 16–18 år fjernes, og forslag om kartlegging, styrket tilsyn og etablering av team mot menneskehandel for å bedre tiltakene for enslige mindreårige asylsøkere (EMA).

Komiteen viser til at representantforslaget ble framsatt før inngåelse av asylavtalen mellom et bredt flertall på Stortinget 19. november 2015. I denne heter det om EMA:

«Pkt. 10: Stortinget ber regjeringen legge spesiell vekt på enslige, mindreårige asylsøkere i asylmottak. Stortinget ber regjeringen sørge for et bredt spekter av botilbud med sterk barnefaglig kompetanse, herunder vurdere ulike ordninger for bofellesskap, eksempelvis fosterhjemsordninger, SOS Barnebyer samt benytte folkehøgskoler der det er ledig kapasitet.»

Komiteen viser til at regjeringen i sitt høringsnotat om endringer i utlendingsloven foreslår følgende endring i § 28 c om begrenset oppholdstillatelse til enslige mindreårige asylsøkere:

«Enslige mindreårige asylsøkere som etter en barnesensitiv vurdering har beskyttelsesbehov, gis midlertidig beskyttelse. Slik tillatelse kan ikke fornyes etter fylte 18 år. Tillatelsen gir grunnlag for utdanning og arbeid. Tillatelsen kan ikke fornyes etter fylte 18 år og danner ikke grunnlag for oppholdstillatelse for familiemedlemmer etter lovens kapittel 6 eller permanent oppholdstillatelse.»

Komiteen viser til at det i komitéhøringen 19. januar 2016 ble gitt bred støtte fra de høringsinstansene som deltok, til de framsatte forslagene i Representantforslag 13 S (2015–2016). Det ble uttrykt støtte til å fjerne § 8-8 i utlendingsforskriften. Også forslaget om å opprette uavhengig tilsyn i mottakene for enslige mindreårige asylsøkere fikk generell støtte, samtidig som flere mente at lav bemanning og manglende barnefaglig kompetanse blant ansatte ved mottakene for enslige mindreårige asylsøkere var hovedproblemet.

Komiteen merker seg statsrådets vurderinger av at ordninger med begrenset oppholdstillatelse for mindreårige asylsøkere er nødvendig for å hindre at barn sendes vekk fra familie og nettverk til Norge for å sende pengene de mottar hjem til familien. Dette ble imøtegått av høringsinstansene, bl.a. Vergeforeningen følgesvenn, som mente vergenes erfaringer ikke tilsa at barn på flukt er sendt hjemmefra som

såkalte ankerbarn eller med den hensikt å finansiere familien i hjemlandet.

Komiteen viser til at Stortinget med et bredt flertall har gitt sin tilslutning til de inngåtte asyl- og integreringsavtalene mellom Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre. Stortinget har bedt regjeringen følge opp forslagene. Dette vil skje gjennom regjeringens forslag til endringer i utlendingsloven og tiltak for styrket integrering. Begge deler er bebudet fremmet i vårsesjonen.

Komiteen viser til Stortingets behandling av asyl- og integreringsavtalene senere i vårsesjonen, og mener realitetsvurdering av forslagene i Representantforslag 13 S (2015–2016) naturlig vil inngå i denne behandlingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sine forslag til statsbudsjett for 2016 med styrking av grunnopplæring for enslige mindreårige asylsøkere med 35,5 mill. kroner, økning i integreringstilskuddet med 259,2 mill. kroner, senking av den kommunale egenandelen for barnevernstiltak for enslige mindreårige asylsøkere til 10 pst. og barnehageplass til barn i mottak med 75 mill. kroner utover regjeringens forslag, og mener dette ville hatt en positiv effekt for å kunne følge opp asylsøkere på en god måte.

Disse medlemmer mener det er viktig å ha sterkt fokus på situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere, og viser til Arbeiderpartiets budsjettmerknader som omtaler utfordringen med at unge enslige asylsøkere forsvinner fra mottak og at disse er i en sårbar situasjon hvor de kan bli offer for kriminelle handlinger.

Disse medlemmer viser videre til Representantforslag 37 S (2015–2016) om felles løft for god integrering hvor det blant annet står «iverksette forebyggende tiltak for å unngå at barn havner i kriminelle miljøer eller blir utsatt for menneskehandel.»

Disse medlemmer viser også til behandlingen av Prop. 152 S (2014–2015) høsten 2015 hvor Arbeiderpartiet foreslo å øke bevilgningen til barnefaglig kompetanse i asylmottak med 48 mill. kroner, samt viktigheten av at det er et tilstrekkelig antall verger tilgjengelig for å ivareta rettssikkerheten for den enkelte.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at regjeringen i sitt høringsnotat om endringer i utlendingsloven foreslår å utvide begrenset oppholdstillatelse til ikke bare å gjelde for barn mellom 16 og 18 år, men alle enslige mindreårige asylsøkere uansett alder. Disse medlemmer viser til at de argumenter for å fjerne begrenset opphold for barn mellom 16 og 18 år som

ble gjort gjeldende fra flere høringsinstanser, vil ha den samme eller enda større vekt dersom aldersgruppen utvides til yngre barn og tidsperioden for midlertidigheten økes. Disse medlemmer merker seg særlig at det fra flere av høringsinstansene ble understreket at midlertidige tillatelser skaper en utrygghet og usikkerhet som kan gå ut over barnets psykiske helse. Videre ble det også anført at midlertidige tillatelser vil gjøre det vanskeligere å lykkes med god integrering og skolegang. Herunder ble det dessuten pekt på at også for kommunene vil det kunne virke demotiverende for integreringsarbeidet, dersom man ikke vet om den enslige mindreårige asylsøkeren får bli etter fylte 18 år. Flere høringsinstanser pekte også på at frykten for å bli sendt ut ved fylte 18 år bidrar til at enslige mindreårige asylsøkere forsvinner fra mottak og at mange av dem vil være sårbare for å bli ofre for kriminelle nettverk og menneskehandel.

Disse medlemmer viser til at forslaget om kartlegging av sårbarhet fikk god tilslutning blant høringsinstansene. Disse medlemmer har merket seg at UDI og Helsedirektoratet i brev til Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet av 11. mai 2015 anbefalte tidlig identifisering av asylsøkere med oppfølgingsbehov for å kunne ivareta sikkerheten i mottak og samfunnet for øvrig og gi søkeren nødvendig helseoppfølging og nødvendig oppfølging fra andre instanser.

Disse medlemmer viser til at den sentrale begrunnelsen for å innføre utlendingsforskriften § 8-8 var å minske antallet enslige mindreårige som søker asyl i Norge, og samtidig forebygge at enslige barn legger ut på en farefull flukt. Disse medlemmer merker seg at disse formålene for å innføre forskriften ikke har blitt oppnådd, og at det dessverre er flere enslige mindreårige på flukt og en økning i enslige mindreårige som søker asyl i Norge. Disse medlemmer merker seg at det i UNICEFs rapport «Children on the Move» (2010) kommer fram at det er fare for livet til barnet som i de klart fleste tilfellene gjør at de legger ut på flukt, og ikke ønsket om økonomisk vinning for familien. Opplysninger fra UDI understreker dette bildet, da det i 2015 ble gitt tillatelse av beskyttelsesgrunner i over 90 prosent av sakene som berører enslige mindreårige.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter forslagsstillernes intensjon og viktigheten av å sikre barn på flukt en bedre omsorgssituasjon og viser til egne forslag om dette både i budsjett for tidligere år og i Representantforslag 29 S (2015–2016).

Dette medlem støtter forslag nr. 1 om å fjerne utlendingsforskriften § 8-8 og begrunnelsen for dette, og viser til høringsuttalelser som nå er kommet inn i forbindelse med høringen på regjeringens for-

slag til innstramminger i flyktningpolitikken, der det er massiv kritikk av forslaget om å gjøre midlertidighet til normen for alle mindreårige og tilslutningen til å fjerne denne ordningen fordi den påfører barna store belastninger.

Dette medlem viser til egne forslag om å styrke bemanningen og den barnefaglige kompetansen i hele asylkjeden og til at Stortinget før jul 2015 sluttet seg enstemmig til et forslag fra Sosialistisk Venstreparti som lød:

«Stortinget ber regjeringen sikre at barn som forsvinner fra asylmottak blir ettersøkt og at det settes inn særlige tiltak for å hindre at de blir utsatt for menneskehandel og utnyttet i prostitusjon.»

Dette medlem viser til at politiet har avdekket at kjente seksualforbrytere sirkler rundt sårbare og unge mennesker i flyktningmottak. Det er mistanke om overgrep, melder Kripos. Dette gjelder flere steder i landet, og man er svært bekymret. Dette må stoppes. Dette medlem viser til dokumentasjon i Fafo-rapport, «Ikke våre barn» 2015, som viser at barna er utsatt for slike overgrep og at barn som søker asyl alene, er ekstremt sårbare. De kan være svært lett å lokke fordi de er så desperat ensomme og trenger kontakt med voksne. Det hjelper neppe å rapportere og registrere hvis det ikke er nok voksne til å passe på. Når én voksen skal passe på 30 krigsskadde, livredde, ensomme unge som ikke stoler på voksne i det hele tatt, skjønner dette medlem at det kan gå galt. Ingen hadde godtatt noe slikt for norske ungdommer som ikke har foreldre og foresatte til å passe på seg.

Rapporten peker på utfordringer i samarbeidet mellom politi og barnevern, og manglende kunnskap og rutiner. Mange av sakene er i grenseland mellom ulike instanser, noe som fører til at barna kan bli kasteballer mellom de ulike tjenestene. De ansatte i både barnevern og politi peker på et stort behov for kompetanse og gode retningslinjer for hvordan de skal jobbe med disse sakene.

Derfor har dette medlem nå etterlyst barneministerens reaksjon og oppfølging av Stortingets klare vedtak. Dette medlem vil også understreke at barn som kommer til Norge som asylsøkere er barn og skal behandles som barn, selv om de er gift. De skal beskyttes mot overgrep i Norge. Barnevernet har ansvaret for alle som er i en utsatt posisjon til de er myndige. Nå er det stor usikkerhet om hvorvidt de fanges opp og hvordan de blir beskyttet. Derfor må regjeringen redegjøre for hvilken barnefaglig kompetanse som er til stede hvor i mottakskjeden som skal fange opp disse barna, og for hvordan barna blir beskyttet i søkerfasen og ved opphold.

Dette medlem viser til egne forslag i Representantforslag 29 S (2015–2016) om å opprette uav-

hengig tilsyn med mottak, og mener det selvsagt også skal gjelde tilsyn med mottak for mindreårige. Dette medlem fremmer derfor forslag nr. 3 her i denne innstillingen og vil komme tilbake til det helhetlige forslaget om uavhengig tilsyn med alle mottak under behandlingen av Representantforslag 29 S (2015–2016).

Dette medlem viser til forslag i Berge-utvalget (2011) og Linden (2013) om en opptrappingsplan for minimumsbemanning i mottak for barn som søker asyl alene.

Dette medlem viser til at FNs barnekomité anbefaler Norge å øke fokuset på barn som er offer for menneskehandel og bevilge de nødvendige menneskelige og økonomiske ressursene til de som har som oppgave å bekjempe dette.

UNICEF anbefaler også at kompetansen i arbeidet med menneskehandel økes.

Justisdepartementet opplyser at det skal komme en ny handlingsplan for menneskehandel, men når og hvordan den skal se ut, er ikke bestemt.

Dette medlem viser til at handlingsplanen mot menneskehandel er utløpt og at regjeringen ikke har laget en ny eller fulgt opp dette. Det er svært kritikkverdig i en situasjon der det er mange på flukt, som gjør at mange er utsatt nettopp for dette.

Dette medlem mener regjeringen med dette viser liten interesse for å beskytte dem som er utsatt for menneskehandel og konsentrerer sitt arbeid om å hindre at mennesker med stort behov for beskyttelse får mulighet til å søke asyl i Norge.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen fjerne utlendingsforskriften § 8-8, slik at anledningen til å gi begrenset oppholdstillatelse for barn mellom 16–18 år fjernes.
2. Stortinget ber regjeringen utvikle og implementere kartlegginger ved alle asylmottak for å avdekke sårbarhet hos enslige asylsøkende barn.
3. Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette uavhengige tilsyn i mottakene for enslige mindreårige asylsøkere.
4. Stortinget ber regjeringen opprette team mot menneskehandel som kan oppdage ofre og forhindre at barn blir utsatt for menneskehandel eller rekruttert til kriminelle miljøer fra mottak.»

Uttalelse fra familie- og kulturkomiteen

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt familie- og kulturkomiteen til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget av 10. november 2015.

Familie- og kulturkomiteen uttaler følgende i brev av 1. mars 2016:

«Komiteen viser til de respektive partiers merknader i kommunal- og forvaltningskomiteens innstilling. Komiteen har ellers ingen merknader.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fjerne utlendingsforskriften § 8-8, slik at anledningen til å gi begrenset oppholdstillatelse for barn mellom 16–18 år fjernes.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utvikle og implementere kartlegginger ved alle asylmottak for å avdekke sårbarhet hos enslige asylsøkende barn.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette uavhengige tilsyn i mottakene for enslige mindreårige asylsøkere.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen opprette team mot menneskehandel som kan oppdage ofre og forhindre at barn blir utsatt for menneskehandel eller rekruttert til kriminelle miljøer fra mottak.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:13 S (2015–2016) – om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Olaug V. Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad om tiltak for å forbedre omsorgssituasjonen for enslige mindreårige asylsøkere – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 3. mars 2016

Helge André Njåstad

leder

Heidi Greni

ordfører

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT***Statsråden*

Kommunal- og forvaltningskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.
MBRA/kms

Vår ref.
15/7638 - MARU

Dato
02.12.2015

Representantforslag 13 S (2015-2016) om tiltak for å forbedre omsorgssituasjonen for enslige mindreårige asylsøkere

Jeg viser til brev fra Kommunal- og forvaltningskomiteen av 11. november 2015, hvor det bes om min vurdering av et forslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Olaug V. Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad om tiltak for å forbedre omsorgssituasjonen for enslige mindreårige asylsøkere.

1. Innledende bemerkninger

Forslagsstillerne trekker frem viktige utfordringer som gjelder enslige mindreårige asylsøkere. Dette er en spesielt sårbar gruppe, som har behov for omsorg og sikkerhet. Enslige mindreårige som reiser til Europa ved hjelp av smuglernetter risikerer blant annet arrestasjoner, drukning, kidnapping og overgrep, ifølge flere FN-rapporter. I den nylig utgitte rapporten fra FNs høykommissær for flyktninger, «Why do children undertake the unaccompanied journey?» fremgår det at avgjørelsen om å sende barn til Europa som regel tas av foreldrene, i samråd med barnet, og at disse ofte er klar over at det er risiko forbundet med reisen. Rapporten viser at det er et sammensatt bilde når det gjelder afghanske familiers motivasjon for å sende et barn til Europa. I tillegg til et ønske om trygghet og stabilitet for barnet, blir avgjørelsen om å sende barnet til Europa tatt for å skaffe penger hjem til familien og gi barnet en bedre fremtid.

Jeg viser videre til at Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) 25. november 2015 uttalte til NRK at det å ha et familiemedlem i Vesten ses på som en langsiktig investering og forsikring, fordi familiemedlemmet vil ha en moralsk forpliktelse til å bistå og forsørge familien i hjemlandet. I samme innslag beskrev lederen for Hvalsmoen transitmottak mottakets opplevelse av at det er et stort press på

de enslige mindreårige som er her på å sende penger hjem, at de sparer omtrent alt de får utbetalt og ikke får i seg nok næring som følge av dette. At enslige mindreårige utsettes for et så stort press og blir underernært fordi de sender pengene sine hjem til familien, mener jeg er uakseptabelt. Vi kan ikke ha et system som gjør at familier sender barna sine alene gjennom halve verden for å skaffe penger til foreldrene i hjemlandet. Jeg vil derfor jobbe for å i størst mulig grad erstatte kontantytelser med naturalytelser eller betalingskort som kun kan brukes til å hente ut matvarene de enslige mindreårige trenger mens de er her. I tillegg mener jeg det er viktig å fortsette samarbeidet med afghanske myndigheter for å spore opp afghanske enslige mindreårige asylsøkeres familie i hjemlandet.

Som følge av en kraftig økning i antall ankomne enslige mindreårige asylsøkere siden mai i år, har det vært et akutt behov for utvidelse av kapasitet i mottak for denne gruppen. Utlendingsdirektoratet (UDI) har derfor økt, og øker fortsatt, mottakskapasiteten. Mens det i første kvartal i år var 11 mottak eller avdelinger for enslige mindreårige, er det nå for enslige mindreårige over 50 ordinære avdelinger og 10 transittmottak.

Etablering av mottak for enslige mindreårige er krevende, ettersom det er større behov for tilrettelegging og tjenestetilbud til denne gruppen. På en del steder opprettes det nå mottak på svært kort varsel, både steder der det tidligere har vært mottak og i kommuner som ikke har hatt mottak før. Dette er krevende for både de nye mottakene og for kommunene. Den raske oppbyggingen av mottak krever også mye av UDI for å ivareta kvaliteten på omsorgen i mottakene. Enslige mindreårige asylsøkere prioriteres i alle ledd og UDI vil iverksette tiltak som skal gi kompetanseheving blant ansatte og god håndtering av saker som angår enslige mindreårige. At en del av de nye mottakene er større enn før og har en høyere andel nytilsatte innebærer en utfordring med tanke på å ivareta sikkerheten og omsorgen for beboerne på en god måte. UDI vurderer derfor hvilke risikoreduserende tiltak som kan settes inn i mottak for enslige mindreårige, og er i tett dialog med Bufdir om blant annet kompetansehevede tiltak i mottakene og hos vertskommunene.

2. Kommentarer til de enkelte punktene i representantforslaget

2.1 Forslag 1

Representantene «ber regjeringen fjerne utlendingsforskrift § 8-8, slik at anledningen til å gi begrenset oppholdstillatelse for barn mellom 16-18 år fjernes.»

Jeg mener at det fortsatt bør være adgang til å gi begrenset oppholdstillatelse til enslige, mindreårige asylsøkere som har fylt 16 år og som ikke har annet grunnlag for sitt opphold enn at norske myndigheter mener barnet vil være uten forsvarlig omsorg ved retur.

Formålet med å innføre bestemmelsen var å begrense antallet enslige mindreårige som kom til Norge og å hindre at enslige barn og unge legger ut på en farefull reise. Det har i 2015 vært en dramatisk økning i ankomstene av enslige, mindreårige asylsøkere, fra

ca 1200 i 2014, til ca 3800 fra januar til oktober 2015. Vi vet at enslige mindreårige i stor grad er sendt til Europa og Norge av sine foreldre. Mulighet for varig opphold og en bedre økonomisk fremtid, også for familien i hjemlandet, kan være årsak til at mindreårige sendes vekk fra familie og nettverk. Samtidig vet vi at enslige mindreårige utsettes for farer på reisen til Norge, og at de risikerer utnyttelse av bakmenn og andre etter ankomst hit.

Ordningen med begrenset tillatelse til enslige mindreårige asylsøkere mellom 16 og 18 år er et viktig og nødvendig virkemiddel for å kunne begrense ankomstene og forebygge at barn uten beskyttelsesbehov og annet grunnlag for opphold sendes på reise alene. Jeg mener at formålet med bestemmelsen gjør seg enda sterkere gjeldende med de høye ankomsttallene vi nå ser. Det er også lite som tyder på at ankomstene av enslige mindreårige asylsøkere vil avta i nærmeste fremtid. Jeg viser også til at hvis det blir kjent at enslige mindreårige *uten beskyttelsesbehov* kan påregne varig oppholdstillatelse i Norge kan det medføre at flere barn og unge under 18 år sendes vekk fra familie og nettverk for å reise til Norge. Dette er ikke en ønsket utvikling og jeg mener at det tvert i mot er grunn til å se nærmere på om vi i større grad bør revurdere oppholdsgrunnlaget når enslige mindreårige fyller 18 år.

2.2 Forslag 2

Forslagsstillerne «ber regjeringen utvikle og implementere kartlegginger ved alle asylmottak for å avdekke sårbarhet hos enslige asylsøkende barn».

Enslige mindreårige asylsøkere er som nevnt en spesielt sårbar gruppe som har andre behov og andre rettigheter enn voksne asylsøkere. Enslige mindreårige skal ha tettere oppfølging enn andre asylsøkere, og det stilles derfor krav om døgnbemanning på mottakene for denne gruppen. I tillegg stilles det en rekke krav knyttet til kompetanse og omsorgsarbeid for å gi et forsvarlig grunnlag for bo- og omsorgstilbudet for de enslige mindreårige i mottak.

Hva gjelder forslaget om kartlegging, viser jeg til at det allerede i dag gjøres noe kartleggingsarbeid av enslige mindreårige av mottaksansatte. Dette er nedfelt i UDIs rundskriv om krav til arbeid med individuell kartlegging og tiltaksplan for enslige mindreårige beboere i statlige mottak. I retningslinjene stilles det krav om individuell kartlegging av enslige mindreårige asylsøkere, som en integrert del av mottakets omsorgsarbeid. Formålet med kartleggingen er at den enkelte får systematisk oppfølging og det omsorgstilbudet han eller hun har behov for.

Utover kartleggingen som gjøres av mottakene i dag, viser jeg til at øvrige sektormyndigheter er involvert når det gjelder ivaretagelsen av denne gruppen. Blant annet anbefaler Helsedirektoratet at den kommunale helsetjenesten tilbyr forebyggende helseundersøkelse av alle asylsøkere i den innledende ankomstfasen, for å kartlegge helsetilstand og behov for psykisk og fysisk oppfølging.

En systematisk og fullstendig kartlegging ved alle mottak for enslige mindreårige vil i dag være ressurskrevende, og det vil kreve barnefaglig kompetanse og en nærmere avklaring av ansvarsforholdene mellom sektormyndighetene, herunder barnevern og helse.

2.3 Forslag 3

Representantene «ber regjeringen vurdere å opprette uavhengige tilsyn i mottakene for enslige mindreårige asylsøkere».

UDI stiller gjennom kontraktene med driftsoperatører for asylmottak krav når det gjelder innkvarteringstilbudet. For å sikre at mottakene tilfredsstiller kravene gjennomfører direktoratet kontraktsoppfølging. Dette innebærer at UDI kontrollerer om driftsoperatøren følger kontrakten og tjenesten de har forpliktet seg til. Hvis det viser seg at mottaket ikke tilfredsstiller kravene, vil UDI følge opp dette med driftsoperatøren.

En uavhengig tilsynsordning vil være ressurskrevende og jeg mener det ikke er riktig i dagens situasjon å rette ressursene inn mot dette.

2.4 Forslag 4

I forslag 4 ber forslagsstillerne regjeringen «opprette team mot menneskehandel som kan oppdage ofre og forhindre at barn blir utsatt for menneskehandel eller rekruttert til kriminelle miljøer fra mottak».

Menneskehandel er grenseoverskridende, organisert kriminalitet og et alvorlig brudd på grunnleggende menneskerettigheter, og noe regjeringen er opptatt av å bekjempe. Representantene viser til enslige mindreårige asylsøkere som forsvinner fra mottak. Det er viktig å forhindre mulig menneskehandel, på lik linje som at det er viktig å forhindre at enslige mindreårige blir rekruttert til kriminelle og/eller ekstreme miljøer. Innsatsen for å forebygge og oppklare forsvinninger fra omsorgssentre og asylmottak er en del av dette arbeidet.

Tall fra UDI viser at det så langt i år har forsvunnet 36 beboere fra mottak for enslige mindreårige asylsøkere, som fortsatt oppholder seg på ukjent adresse. Til sammenlikning var det 40 enslige mindreårige som forsvant fra mottak i hele 2014, som vi fortsatt ikke vet hvor er. Dette viser at selv om ankomstene for enslige mindreårige har økt kraftig det siste halvåret, har ikke forsvinningene i denne gruppen økt tilsvarende.

I saker der enslige mindreårige asylsøkere forsvinner fra mottak har UDI rutiner for oppfølging, som blant annet innebærer at barnevern, representant (verge), advokat og politi blir varslet. UDI reviderte i juli i år de aktuelle retningslinjene for å gi en mer

presis beskrivelse av ansvaret som mottakene har og rutiner de skal følge når enslige mindreårige forsvinner.

Utlendingsmyndighetene ser at forsvinninger fra mottak og omsorgssentre er et område der det er behov for mer kunnskap. Justis- og beredskapsdepartementet har derfor bestilt et forskningsoppdrag om enslige mindreårige asylsøkere som forsvinner fra mottak og omsorgssentre. Prosjektet gjennomføres i 2015 og 2016, og endelig rapport leveres i løpet av første halvdel av 2016.

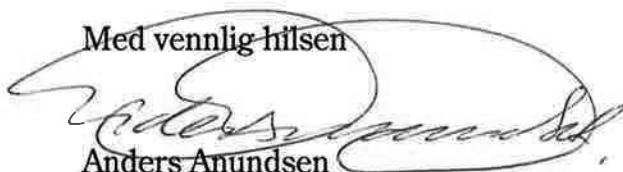
Arbeid mot menneskehandel må foregå på tvers av sektorer, og både utlendingsmyndigheter, politiet og barnevernet har viktige roller. Jeg viser til at barnevernloven gjelder for alle barn i Norge uavhengig av asylsøkerstatus og statsborgerskap, noe som faller inn under Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde. Rundskrivet «Barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere og andre mindreårige personer i mottak, omsorgssentre og kommuner» omtaler spesifikt hvordan barneverntjenesten skal håndtere saker hvor enslige mindreårige forsvinner fra asylmottak. Fafo lanserte i oktober i år rapporten «Ikke våre barn» om identifisering og oppfølging av mindreårige ofre for menneskehandel, og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil ta med seg anbefalingene fra Fafo-rapporten i det pågående arbeidet med å revidere deres rundskriv om barnevernets ansvar for mindreårige som er utsatt for menneskehandel.

Justis- og beredskapsdepartementet er i ferd med å utarbeide en ny handlingsplan mot menneskehandel. Handlingsplanen skal ta for seg de mest sentrale utfordringene på menneskehandelsområdet. I arbeidet med handlingsplanen vurderer vi ulike konkrete tiltak. Jeg har ikke på nåværende tidspunkt tatt stilling til om det å opprette team mot menneskehandel er et aktuelt tiltak.

Jeg viser for øvrig til at Justis- og beredskapsdepartementet i juli i år opprettet en ny tilskuddsordning i kampen mot menneskehandel, med inntil 10 millioner til prosjekter/tiltak i regi av frivillige organisasjoner som kan bidra til å motvirke menneskehandel i Norge.

Jeg viser også til enigheten i Stortinget om Nærpolitireformen hvor dette er særskilt omtalt.

Med vennlig hilsen

Anders Anundsen

